

Sygn. akt I CSK 545/17

POSTANOWIENIE

Dnia 25 stycznia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk

w sprawie z powództwa M. K.

przeciwko E. K. i J. K.

o zachowek,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 25 stycznia 2018 r.,

na skutek skargi kasacyjnej pozwanych

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 31 stycznia 2017 r., sygn. akt VI ACa [...],

- 1) odrzuca skargę kasacyjną w części dotyczącej punktu 1 (pierwszego) zaskarżonego wyroku,**
- 2) odmawia przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej w pozostałej części.**

UZASADNIENIE

Określone w art. 398⁴ § 2 wymaganie uzasadnienia w skardze kasacyjnej wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania zostaje spełnione, jeśli skarżący wykaże, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być zatem osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które - zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. - będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Na tych jedynie przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W skardze kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 31 stycznia 2017 r. pozwane J. E. K. oraz E. M. K. oparły wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1, tj. z powołaniem się na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne.

Skargą kasacyjną został zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 31 stycznia 2017 r. w całości. Zestawienie treści rozstrzygnięcia Sądu drugiej instancji z zakresem zaskarżenia wskazanym w skardze kasacyjnej prowadzi do wniosku, że została ona skierowana w części przeciwko orzeczeniu korzystnemu dla pozwanych. W sentencji wyroku Sądu Apelacyjnego w punkcie 1 (pierwszym) Sąd ten zmienił bowiem wyrok Sądu Okręgowego w W. z dnia 18 maja 2015 r. w punkcie pierwszym w części, w ten sposób, że oddalił żądanie o zasądzenie odsetek ustawowych od kwoty 218 659,67 zł zasądzonej solidarnie od pozwanych E. K. i J. K. na rzecz M. K. za okres od 22 lipca 2009 r. do dnia 4 grudnia 2013 r. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że brak *gravaminis* stanowi podstawę do odrzucenia środka zaskarżenia jako niedopuszczalnego (por. uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 15 maja 2014 r., III CZP 88/13, OSNC 2014, nr 11, poz. 108). W rezultacie skarga kasacyjna

pozwanych w tej części podlega odrzuceniu na podstawie art. 398⁶ § 2 i 3 k.p.c. z powodu zaskarżenia orzeczenia Sądu drugiej instancji w części korzystnej dla pozwanych.

W pozostałej części nie zachodziły przesłanki uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Określone w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wymaganie uzasadnienia w skardze kasacyjnej wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania zostaje spełnione, jeśli skarżący wykaże, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być zatem osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Na tych jedynie przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Zgodnie z ugruntowanym w orzecznictwie Sądu Najwyższego poglądem, za istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. uznaje się zagadnienie nowe i dotychczas niewyjaśnione. Zagadnienie to musi mieć charakter istotny i być zagadnieniem ściśle jurydycznym, tj. dającym się przedstawić w sposób syntetyczny i oderwany od kontrowersji dotyczących ustaleń faktycznych lub oceny dowodów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 grudnia 2008 r., III CSK 285/08, ICBSN 2009, nr 4, s. 48). Chodzi przy tym o zagadnienie o charakterze abstrakcyjnym, którego wyjaśnienie przyczyni się do rozwoju jurysprudencki, a jego rozstrzygnięcie będzie miało znaczenie nie tylko dla oceny konkretnej, jednostkowej sprawy, ale także dla innych podobnych spraw. Z tej przyczyny przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej z powołaniem się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) wymaga wykazania przez skarżącego, że w sprawie występuje zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może

przyczynić się do rozwoju prawa. Poza tym sformułowane w skardze kasacyjnej musi być przydatne dla rozstrzygnięcia o zasadności skargi kasacyjnej, w konsekwencji musi nawiązywać do oceny prawnej sądu drugiej instancji na tle stanu faktycznego stanowiącego podstawę faktyczną rozstrzygnięcia.

Powyższych wymagań nie spełniły skarżące, wskazując na wątpliwości interpretacyjne co do tego, czy rozwód rodziców warunkuje niemożność wydziedziczenia dziecka z uwagi na brak wywiązywania się z obowiązków rodzinnych wobec ojca, który opuścił rodzinę odchodząc od matki z uwagi na fakt, że ojciec-spadkodawca ponosi zawsze pełną odpowiedzialność za zerwanie więzi rodzinnych. Ponadto, zdaniem pozwanych, zachodzi konieczność rozstrzygnięcia, czy przyczyna wydziedziczenia musi istnieć w momencie sporządzania testamentu, w którym spadkodawca dokonuje wydziedziczenia, jak również, czy przyczyna wydziedziczenia powinna być interpretowana w oderwaniu od subiektywnych odczuć spadkodawcy, co do więzi rodzinnych i wywiązywania się spadkobiercy z obowiązków rodzinnych?

Ekspozowane problemy prawne sprowadzają się do kwestii stosowania art. 1008 pkt 3 k.c., który to przepis stanowił już przedmiot wypowiedzi interpretacyjnych w orzecznictwie Sądu Najwyższego. W tym względzie m.in. w wyroku z dnia 7 listopada 2002 r., II CKN 1397/00 (nie publ.) wskazano, że w pojęciu „zaniedbywanie wobec spadkodawcy obowiązków rodzinnych”, o którym mowa w art. 1008 pkt 3 k.c., mieści się również takie zachowanie, które prowadzi do faktycznego zerwania kontaktów rodzinnych i ustania więzi uczuciowej, normalnej w stosunkach rodzinnych. Zaś w wyroku z dnia 25 czerwca 2015 r., III CSK 375/15 (nie publ.) wyjaśnił, że postrzeganie przesłanki „zaniedbywania wobec spadkodawcy obowiązków rodzinnych” powinno mieć charakter zindywidualizowany. W konsekwencji badanie zachodzenia tej przesłanki wymaga jej odniesienia do realiów panujących w konkretnej rodzinie. Sąd drugiej instancji przyjął akceptowaną w orzecznictwie zasadę, że ocena istnienia podstaw do wydziedziczenia spadkobiercy z powodu uporczywego niedopełniania obowiązków rodzinnych (art. 1008 pkt 3 k.c.) nie może pomijać stosunków panujących w konkretnej rodzinie, skonfliktowanej w następstwie splotu okoliczności wykraczających poza same tylko stosunki spadkobiercy z ojcem

(por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 2015 r., III CSK 375/14). Dodać należy, iż w orzecnictwie sądów powszechnych jednolicie postrzega się, że ten, kto zawinił zerwanie więzów rodzinnych, nie może z tego wywodzić dla siebie korzystnych skutków prawnych (por. m.in. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 16 listopada 2007 r., VI ACa 768/07, nie publ., wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 13 stycznia 2011 r., I ACa 1021/10 nie publ.). Nie ma także wątpliwości co do tego, że dla oceny istnienia podstaw wydziedziczenia istotne znaczenie ma ocena o charakterze obiektywnym, a nie subiektywnym (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 2005 r., III CK 569/04, nie publ.). W piśmiennictwie oraz orzecnictwie wskazuje się, że przyczyna wydziedziczenia powinna istnieć już w chwili sporządzania testamentu. Spornym zagadnieniem może być ocena sytuacji, w której przyczyna wydziedziczenia istniała wcześniej, a następnie ustała w chwili sporządzania testamentu. W takim przypadku ma to przynajmniej znaczenie dla oceny, czy zachowanie spadkobiercy miało cechy uporczywości, o której mowa w art. 1008 pkt 3 k.c., tak jak to ocenił Sąd drugiej instancji uwzględniając, że od 2006 r. relacje pomiędzy spadkodawcą i synem uległy poprawie.

W sprawie nie zachodzi również nieważność postępowania, którą Sąd Najwyższy bierze pod rozwagę - w granicach zaskarżenia - z urzędu (art. 398¹³ § 1 k.p.c.).

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

aw

jw